

УДК 141.144(73)(09)

Пацан В. О. (єпископ Євлогій)
кандидат богослов'я, старший викладач
кафедри філософії, Дніпропетровський національний
університет ім. Олеся Гончара
(Україна, Дніпропетровськ), ave_logos@mail.ru

**АМЕРИКАНСЬКИЙ ПЕРСОНАЛІЗМ
У СУЧАСНОМУ ІСТОРИКО-ФІЛОСОФСЬКОМУ ДИСКУРСІ:
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИВЧЕННЯ**

Розглядаються основні форми рецепції персоналістського напрямку філософської думки США в новітній історії філософії; аналізуються способи історико-філософської реконструкції, застосовані у сучасних дослідженнях доктрини американського персоналізму.

На основі попереднього узагальнення типологічних характеристик і шляхів становлення філософії особистості, а також уточнення динаміки постнекласичної філософської рефлексії доводиться, що при її переорієнтації з критики раціоналізму на обґрунтування етики комунікації в епіцентрі особистісного самовизначення опиняється його персоналістський критерій. На цих підставах стверджується необхідність розкриття потенціалу визначення ідентичності, накопиченого персоналізмом, і встановлюється періодичність звернення до його версії, створеної у США, при реалізації поставленого завдання. У ході аналізу ступеня вивченості американської персоналістської доктрини, який проводиться з метою конкретизації спрямування її подальшого дослідження в окресленій перспективі, виявляються розбіжності і визначення генеалогії цього національного варіанта персоналізму, і його класифікації. Такі тенденції пов'язуються із тривалістю домінування внутрішнього бачення генези та типології персоналістської філософії у США, визначеністю зовнішнього погляду на неї, сформованого її польськими католицькими інтерпретаторами, ідеєю універсалістичного персоналізму, а також обмеженістю джерельної бази вивчення філософської творчості американських персоналістів у вітчизняній науці, все ще не збагаченій російськими та українськими перекладами їх праць.

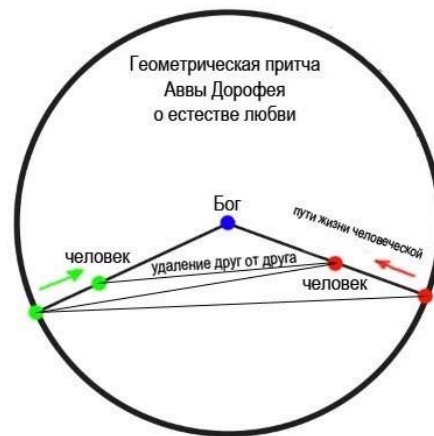
Ключові слова: Особа Творця, особистість людини, християнська генеалогія персоналістичного мислення, персоналізм, американська персоналістична філософія, ідентичність, персональні відношення.

Персоналізм як філософська течія має могутню теїстичну основу, причому основу, що була закладена християнськими мислителями, які дотримувалися певної християнської віровчительної доктрини, традиції, конфесії. У цьому полягає його привабливість не лише для філософських умів, але і для богословських. Атеїстичний персоналізм якщо і зустрічається, то вкрай рідко і сприймається як щось інерідне та неживе. Він виділяється в якості окремого напрямку персоналістської філософії лише у деяких її класифікаціях, визначаючись як сукупність матеріалістичних систем, що стверджують розуміння людської особистості як “найвищої метафізичної цінності, над якою не існує ... вищого буття” (тут і далі переклад мій – В. П.) [9]. До атеїстичних персоналістів інколи відносять В. Г. Белінського та О. М. Герцена [8], хоча така характеристика навряд чи розкриває зміст їх філософської рефлексії. Критерії особистісного, встановлені атеїзмом, заперечують не тільки суть, але і саму логіку персоналістичної ідентифікації Я, що ґрунтується на етичному сприйнятті Іншого, яке визначається у безпосередньому зверненні до Бога. Можливість такого звернення засвідчується християнським Одкровенням: “Бог є дух” (Ін. 4:24), “Бог є любов” (1 Ін. 4:8).

Персоналістська перспектива розв'язання проблеми особистості асоціюється з відомою “геометричною притчею”, викладеною в “Душекорисних повчаннях і посланнях” преподобного Авви Дорофея (VI ст.): “Уявіть собі коло, середину його – центр і радіуси – промені, що виходять із центру. Ці радіуси, чим далі йдуть від центру, тим більше розходяться і віддаляються один від одного; навпаки, чим більше підходять до центру, тим більше зближуються між

собою. Уявіть тепер, що коло це є світ; сама середина кола – Бог, а прямі лінії (радіуси), які йдуть від центру до окружності або від окружності до центру, суть шляхи життя людей. І тут те ж: наскільки святі входять всередину кола до центру його, настільки, по мірі входження, вони стають ближче до Бога й один до одного... Так розумійте і про віддалення. Коли віддаляються від Бога... у тій же мірі віддаляються один від одного, і наскільки віддаляються один від одного, настільки віддаляються від Бога... Тобто: 1) чим більше людина вправляється у милосерді і любить людей, тим більше наближається до Бога і 2) чим більше людина серцем відчуває особисте Божество, тим більше вона любить людей” [1, с. 98].

Християнська генеалогія персоналістичного мислення [25] надає підстави для включення у його парадигму саме теїстично орієнтованих концепцій особистості, що обґрунтовують її як первинну реальність. Тож в історико-філософській думці стверджується визначення персоналізму як теїстичної філософської течії, яка виникає наприкінці XIX ст. “як реакція на очевидні елементи деперсоналізації у просвітницькому раціоналізмі, пантеїзмі, гегелівському абсолютному ідеалізмі, а також в індивідуалізмі та колективізмі у політиці й у матеріалістичному, психологічному та еволюційному детермінізмі” [27].

Засади персоналістської філософії заклали американські, західноєвропейські та російські мислителі кінця XIX – першої половини XX ст., насамперед такі, як Б. П. Боун, Дж. Ройс, Дж. Х. Хауісон, Е. Ш. Брайтмен, Р.Т. Флюеллінг, У. Е. Хокінг, Е. Мунье, Ж. Лакруа, с. М. Булгаков, М. О. Бердяев, Л. І. Шестов, М. О. Лоський та ін. Персоналістичні традиції філософствування формувалися й у Росії, де наприкінці XIX – початку XX ст. на основі православного вчення відбувалося становлення метафізики особистості [5]. Але як окремий напрям філософської рефлексії персоналізм утворився у двох варіантах – американському, що традиційно пов'язується з протестантизмом, хоча і не уникнув впливу католицизму (зокрема П. А. Бертоуччі), та європейському, який спирається на католицьку доктрину. В обох версіях персоналістської філософії означився індивідуальний, особистісний характер суб'єктивності, що не розкрився у концепціях суб'єкта, розроблених класичним раціоналізмом. Так відкрився

горизонт осмислення суб'єктивного, на якому не тільки сформувався неklasичний тип філософствування, але й окреслилась перспектива становлення постнеklasичної філософської думки.

Однак долі персоналізму у Старому і Новому Світі склались по-різному. У США персоналістська філософія, заснована наприкінці XIX ст., активно розвивається до теперішнього часу, постаючи найбільш послідовною формою вираження американського менталітету. У Європі персоналізм виник у 1930-х рр., зародившись у Франції, згодом – у 1950-х рр. – отримав розвиток у Польщі, де набув неотомістського забарвлення, а вже у 1980-х рр. втратив і динаміку, і вплив, про що переконливо свідчить заява чи не найвідомішого інтерпретатора європейської філософії особистості П. Рікера: “Персоналізм зійшов зі сцени. Особистість відроджується” [24].

Зазначена розбіжність шляхів формування персоналізму на Американському та Європейському континентах обумовлюється, очевидно, відмінністю духовного досвіду його засновників, яка проявляється при сприйнятті та перетворенні філософської традиції.

Становлення персоналістської філософії у Європі інспірувалось пафосом заперечення класичної філософської парадигми, що проглядається у заклику Е. Муньє “зруйнувати ці мертві форми, які постійно стримують розвиток духовних цінностей” [24]. Однак, прагнучи “розчистити дорогу перед вічно молодим духом” [24], європейський персоналізм виявився затиснутим між стіною католицького вчення та монолітом філософії неотомізму. У цій ситуації провідні французькі персоналісти – Е. Муньє, Ж. Лакруа – так і не змогли досягнути системності філософського мислення, а основоположники польської персоналістської школи і, насамперед, К. Войтила (Папа Римський Іоанн Павло II), намагалися зміцнити її позиції шляхом синтезу концептів неотомістської метафізики та антропології із феноменологічною редукцією. Така траєкторія розвитку персоналізму в Європі призвела до того, що персоналістський підхід, який дав імпульс до оновлення парадигми філософствування у XX ст., залишився не затребуваним західноєвропейською філософією постмодернізму при критичному переосмисленні раціоналістичних концепцій суб'єкта і набув актуальності лише при її зверненні до етичного виміру суб'єктивності.

Персоналізм у США, навпаки, започаткувався в ході творчого засвоєння класичної філософії Західної Європи й активно взаємодіє з іншими філософськими напрямками у своєму подальшому розвитку. Діалогічна відкритість і ліберальність американської філософії особистості обумовлюються її протестантським підґрунтям, позбавленим догматичної сталості. Хиткість теологічних підвалів американського персоналізму спонукає його до постійного пошуку нових способів ідентифікації особистісного, що забезпечує спадковості, динаміку і поступальність розвитку персоналістської доктрини у США, залишаючи її в епіцентрі проблематизації критеріїв особистості, здійснюваної постмодерністською філософією.

Про відповідність американського персоналізму викликам сучасності свідчить і численність звернень до

нього західноєвропейських персоналістів–католиків, які ретельно вивчають класичні й новітні розробки персоналістичної проблематики у США, намагаючись проаналізувати підходи до вирішення проблеми особистісного самовизначення, запропоновані в них.

Осмислення історії формування та нинішнього стану американської персоналістської філософії постає актуальним, логічним і перспективним з огляду на переусвідомлення сутності і ролі особистості в сучасному мультикультурному, мультиконфесійному й екуменічно орієнтованому соціумі, де процеси глобалізації сприймаються як загроза персональній ідентичності.

При відображенні кризових умонастроїв, породжених втратою можливостей сприйняття особою себе як самототожної, постнеklasична філософська думка пов'язує формування цього соціокультурного феномену, визначеного нею як “криза ідентифікації” (Дж. Уард), з еклектизмом постмодерної культури. У глобалізованому світі співіснування різних світоглядних парадигм і несумісних систем цінностей визначається відсутністю єдиного ціннісного центру і відмовою від ієрархічності, що породжує “плутанину мов та ідентичностей” [17, с. 88–89], у якій “б'ється вавилонське серце світового суспільства” [17, с. 88–89]. Обмеженість культурного релятивізму проявляється у дезорієнтації людини в гетерокультурному середовищі, коли вона “виявляється не здатною жорстко зафіксувати власну позицію по відношенню до плюралізму ціннісних шкал, а, відповідно, не у змозі зафіксувати самототожність своєї свідомості і себе як особистості” [6, с. 170]. Наполегливо шукаючи шляхи виходу із цього кризового стану, сучасна філософія виявляє “хиткість” критерію особистісної ідентифікації, встановленого при деконструкції класичної філософської спадщини. При осмисленні персональної ідентичності як індивідуальності, яка не може бути вичерпана раціоцентричними концепціями суб'єкта, і зосередженні на процесі її самовизначення стає очевидним, що обґрунтування загальності розрізнення (“différance”) на основі критики раціоналізму відкриває лише перспективу проблематизації ідентичного як індивідуального, особистісного, персонального. У ній можливе тільки самоусвідомлення Я як “проблематичного” – унікальності, яка вислизає, самототожності, що постійно шукається і постійно втрачається. Відтак у ході визначення способів самоідентифікації особи новітня філософія переорієнтовується на персональні та інтерперсональні виміри комунікації, де “особистість проектує себе в інтерсуб'єктний горизонт життєвого світу, отримуючи “гарантію” своєї ідентичності від “інших”, які накладають на неї відповідальність” [5, с. 300]. Однак, відходячи від радикального заперечення концептів суб'єктивності і тотожності, основоположних для філософської класики постмодернізму, його сучасна – пізня – версія спирається на визначення меж “ratio”, здійснене деконструктивізмом. Тож на нинішньому етапі свого розвитку, відмежованому від попереднього як “afterpostmodernism”, постнеklasична філософія спрямовує самоідентифікацію Я на етичне сприйняття Іншого, відкриваючи вертикальний вимір діалогічно–комунікативного формування персональної

ідентичності, в якому філософський дискурс долає фрагментарність пізнання, звертаючись до Бога. Саме на вертикалі інтерперсонального діалогу, що визначає етику комунікації, виявляється можливість “думки, яка не є знанням” (Е. Левінас) [4, с. 316]. Відтак і у сфері філософствування формується живе сприйняття Особи Творця: “Бог – не Інший. Це – Бог” (Р. Гвардіні) [11, с. 251].

Таке оновлення епістемологічних засад ідентифікації Я передбачає розкриття пізнавального ресурсу тих підходів до визначення особистісної ідентичності, що сформувались на теїстичній основі, обраній нарижним каменем для методологічної споруди персоналістської філософії. Саме у спробах її побудови окреслилась перспектива філософської рефлексії, в якій “особистість із доповнення до буття, позбавленого онтологічного виміру, стає онтологічною основою буття, укорінюючись у Самому Бозі” [13, с. 3]. На цьому напрямі розвитку новітньої філософії персоналізм виявляється сполучною ланкою між богословським та філософським дискурсами, що уможлиблює перетин етичної та раціоналістичної площин особистісного самовизначення. Тож очевидно є необхідність поглибленого вивчення філософії особистості і в першу чергу – її американської версії, яка перебуває в живій, активній формі, резонуючи не лише з філософськими, але і з теологічними тенденціями як упродовж всього періоду власного становлення, так і на його сучасному етапі. Дослідження американського персоналізму, інспіроване виявленням діалогічної спрямованості постнекласичної філософії, потребує вироблення стратегії, націленої на визначення передумов, форм і наслідків впливу протестантської теології на формування персоналістського типу філософського мислення. Реалізація такого завдання включає в себе і системний аналіз стану вивченості американського персоналізму в новітній історії філософії, що і є метою цієї статті.

На думку видатного американського персоналіста сучасності Т. О. Буфорда, для Америки персоналізм став “першою завершеною і всеохоплюючою філософською системою” [20]. Однак ті способи творчої і наукової рецепції, якими підтримується життя ідей персоналістської філософії США, свідчать не стільки про її концептуальну завершеність і системну сталість, скільки про значну і яскраво виражену динаміку розвитку.

Рефлексія над американським персоналізмом стала логічним продовженням його маніфестацій, що виразили потребу самовизначення персоналістської філософії, найбільш точно і повно висловлену у відомій заяві її засновника у США Б. П. Боуна: “Я персоналіст, перший із клану у повному смислі...” [18, р. 8]. Відтак і сприйняття американського персоналізму як національно-історичного типу філософствування означилось у руслі його становлення, набувши первинного вираження у праці відомого представника Бостонської школи А. К. Кнудсона “Філософія персоналізму” (Нью-Йорк, 1927), у якій вперше було простежено походження філософії особистості в історії ідей [23]. Таким чином, щойно започаткувавшись, історико-філософське осмислення американського персоналізму обмежилось лише внутрішнім баченням

процесу власного формування. Ця тенденція домінувала у США протягом ХХ ст., що стимулювало постійне самооновлення американської персоналістської філософії. Але за таких обставин ускладнювались виявлення її джерел та обґрунтування критерію її класифікації. Тож філософська генеалогія американського персоналізму так і не набула вичерпного визначення; не сформувалась і його загальноприйнятна типологія.

Відсутність зовнішнього погляду на філософію особистості, створену у США, була до певної міри подолана при зверненні представників польської школи персоналізму – Ч. С. Бартніка та Б. З. Гацки – до робіт американських персоналістів-класиків. Усвідомлюючи конфесійні відмінності сторін цього діалогу, католицькі інтерпретатори персоналістських теорій, сформованих на основі розгалуженої протестантської доктрини, зосереджуються на виявленні підстав їх зближення із вченням про особу К. Войтили (Папи Римського Іоанна Павла II) у ході розробки концепції “універсалістичного персоналізму” (Ч. С. Бартнік). Головним аргументом на користь включення в неї положень персоналістської філософії США стає її вихід за рамки раціоналістичного мислення. Характеризуючи інструментарій американського персоналізму, Б. З. Гацка зазначає: “Персоналістська термінологія та образність, таким чином, сприяли тому, щоб дійти висновку, що це не суб’єктивний ідеалізм, який зводить реальність до людської думки. Це Божественна трансценденція, що дає Божому творінню його власну граничність” [22].

Генетичні витоки філософії особистості, сформованої у США, і, зокрема, її зв’язок із протестантською теологією обумовили сприйняття цього напрямку американської філософської думки в історико-філософській науці радянського періоду під ідеологічним кутом зору.

Атеїстичний підхід проглядається в нечисленних спеціальних дослідженнях персоналістської течії філософії США, здійснених ученими того часу, – нарисі Б. Е. Биховського “Американский персонализм в борьбе против науки и общественного прогресса” (М., 1948) та монографії Ю. К. Мелвіла “Американский персонализм – философия империалистической реакции” (М., 1954).

Інвектива проти теїстичних засад творчості бостонських та каліфорнійських філософів-персоналістів стала основним результатом її осмислення в колективній монографії “Критика философской апологии религии” (Київ, 1985), що була створена групою науковців на чолі з Б. О. Лобовиком. Зводячи спектр умонастроїв, охоплених американською персоналістичною рефлексією, до антисцієнтизму і відносячи її на цій підставі до “екзистенціально-антропологічних шкіл сучасної буржуазної філософії” [10, с. 117], автори вищезгаданої наукової роботи розглядають вихід за сцієнтистські рамки розуміння проблеми людини, який був відкритий при заснуванні персоналізму у США, як платформу становлення його парадигми. Тож саме на американському варіанті персоналістської філософії зосереджуються дослідники, стверджуючи, що її претензії “на всезагальну інтеграцію філософського знання, подолання принципової розбіжності матеріалізму та ідеалізму, несумісності віри і знання, релігії та науки виявляються

неспроможними” [10, с. 124]. Аргументуючи свою позицію, вчені зазначають: “У вирішенні цих питань персоналізм повністю залишається в рамках томістської традиції віри, розмежування сфер компетенції науки і релігії, необхідності доповнення наукового знання релігійним одкровенням” [10, с. 124]. Варто вказати, що атеїстична обмеженість такої критичної оцінки філософії особистості поєднується зі спробою необґрунтованого зведення її теологічних джерел до томізму, вплив якого, як відомо, розповсюджується на європейський (французький і польський) персоналізм в цілому і тільки на окремі авторські концепції сучасних американських персоналістів, зокрема П. А. Барточчі – католика за віросповіданням.

Атеїстично зорієнтованим сприйняттям ідей американського персоналізму визначилось і його висвітлення радянськими вченими в аналітичних оглядах шляхів формування і провідних тенденцій філософії США кінця XIX – початку XX ст. – працях Д. Ю. Квіткі “Очерки современной англо-американской философии” (М. – Л., 1936), О. С. Богомолова “Буржуазная философия США XX века” (М., 1974), Н. С. Юліної “Проблемы метафизики в американской философии XX века” (М., 1976) та “Теология и философия в религиозной мысли США XX века” (М., 1986).

Розгляд американської персоналістичної філософії крізь призму атеїзму, що визначав методологічні засади історико-філософських досліджень у радянській час, призвів до формування ідеологічних стереотипів, які сприймалися як кінцеві беззаперечні визначення її концептуальних положень. Внаслідок цього в радянській історії філософії утворилась пауза у вивченні американського персоналізму, що тривала кілька десятиліть і була порушена вже у пострадянський період, коли оновились методологія гуманітарно-наукового пізнання.

Першими помітними і до цього часу найбільш вагомими дослідженнями персоналістського напрямку філософської думки США, здійсненими в пострадянському науковому просторі, стали докторська дисертація К. В. Дворецької “Персоналистические тенденции современной англо-американской философии” (Санкт-Петербург, 2001) та її монографія “Англо-американская философия последней четверти XX столетия: персоналистические тенденции” (Санкт-Петербург, 2001). Авторка цих праць ініціювала вивчення сучасного стану американського персоналізму в новітній російській історії філософії, актуалізувавши проблему розвитку його ідей у культурі доби постмодерну і запропонувавши її вирішення, засноване на співвіднесенні шляхів оновлення персоналістської доктрини, прокладених у США наприкінці минулого століття, із загальною динамікою постнекласичної філософської рефлексії. Джерельну базу досліджень К. В. Дворецької сформували твори сучасних американських філософів, добре знахих на своєму континенті і на Європейському Заході, але мало відомих пострадянським науковцям, – К. Дж. Гергена, Р. Харре, Дж. Батлера, с. Бенхабіб, Дж. Кемпбелла, с. Е. Брауде, с. Р. Л. Кларка, М. Вайсс, У. В. Куайна, П. А. Берточчі, Х. Арндта, Д. С. Деннетта.

Узагальнюючи характеристики новітньої філософії, запропоновані її інтерпретаторами, К. В. Дворецька зауважує, що для філософської парадигми, заснованої в епоху постмодерну, і, насамперед, для модифікацій американського персоналізму, сформованих у цей час, визначальними є не тільки дух критицизму і пошуки нових форм вираження любові до мудрості, але і всеохоплююча переоцінка цінностей, переважання особистістних критеріїв, претензії на новий стиль і культуру, намагання “визначити того “дехто”, який відповідає” [7, с. 10] на питання, поставлені “децентралізованим” суб’єктом плюралістичного світу. “Поняття особистості стає провідним у сучасній філософії” [7, с. 8], але головне те, що при цьому спостерігається повернення до ідеї центричності Особи Творця в людському бутті.

Усвідомлюючи співвіднесеність новітніх персоналістичних теорій, створених у США, із основними напрямками постнекласичної філософської рефлексії, зароджених у Західній Європі, К. В. Дворецька формулює гіпотезу, відповідно до якої способи ідентифікації особистості, обґрунтовані в цих розробках персоналізму, визначаються як найбільш репрезентативні для сучасної філософії, націленої на подолання “монологічних традицій осягнення світу” [7, с. 12]. Розкриття тих критеріїв особистісного, що формуються при “відмові від субстанціальності Я” [7, с. 10], саме в американських персоналістських концепціях останньої чверті XX ст. ініціаторка їх вивчення у сучасній російській науці пов’язує із прагматизмом філософського мислення, яке оформилося на культурному ґрунті США. Тож, з погляду К. В. Дворецької, “дослідження персоналістичних тенденцій англо-американської філософії, як найбільш прагматичної, найбільш пов’язаної з реальним життям, дає можливість виявити взаємозв’язок фундаментальних ціннісних орієнтацій: спроби визначення, що є особистість, унікальності й оригінальності особистості, інтерсуб’єктивності особистості і проблеми Іншого, проблеми комунікації і солідарності” [7, с. 12].

Безперечно, саме прагматичністю філософської думки США, збереженою і в її новітніх напрямках, можна пояснити яскравість вираження в них траєкторії того переходу від трансцендентальної моделі суб’єкта до емпіричної, на якому сучасна філософія оновлює класичний зміст цієї категорії, пов’язуючи “справжність суб’єктивного” (М. О. Можейко) із міжособистісними відношеннями. Однак не менш важливим чинником репрезентативності прояву нових тенденцій філософствування у версіях американського персоналізму, що сформувались на межі XX–XXI ст., є і їх безпосередня спадковість щодо національної традиції філософії особистості. Сучасні філософи США, які звертаються до осмислення особистісного, персонального, індивідуального, вважають себе наступниками американських персоналістів–класиків, намагаючись розкрити пізнавальний потенціал їх ідей. Характеризуючи нинішній стан розробки персоналістичної проблематики у США, представник новітньої американської філософії Т. О. Буфорд не тільки визнає, що його власний варіант соціальної онтології створювався під безпосереднім впливом

концепцій Б. П. Боуна, Е. Ш. Брайтмена та П. А. Бертоучі, але і визначає поточний момент персоналістської рефлексії в Америці як “резонансну філософську дискусію” [19], учасники якої “розвивають, модифікують, оспорожують концепти та теми, центральні для персоналізму ХХ ст.” [19]. Завдяки такій поступальності свого розвитку у США персоналістська доктрина стає для сучасної американської філософії тим джерелом, що відкриває їй досвід богоспівкування, характеризуючи стосунки Творця і людини як персоналістичні. Тож, долучаючись до визначення персональної ідентичності в постмодерністському контексті, де заперечується раціоналістичне підґрунтя самототожності Я, новітня філософська думка США виявляється здатною охопити шлях до етичного сприйняття Іншого, на якому відбувається становлення постнекласичної парадигми філософствування. Персоналістичні тенденції сучасної американської філософії формуються у її діалозі із західноєвропейськими філософськими концепціями кінця ХХ – початку ХХІ ст., що закладають основи нового розуміння суб’єктивності, – етичною феноменологією Е. Левінаса, “практичною філософією людини” П. Рікера, моделлю дискурсивного формування суб’єкта М. Фуко, теорією комунікативної дії Ю. Хабермаса. Творчо засвоюючи ці підходи до суб’єктивного, нинішнє покоління американських філософів–персоналістів і при розгляді вірування як основи особистісної самоідентифікації, і при виявленні феномену багатолікості особистості (Multiple Personality), і при осмисленні оповіді як форми персонального самовизначення, і при розкритті соціального плану інтерперсональних відношень доводить неповноту такого самоусвідомлення Я у відношенні до Іншого, в якому зростає опосередкованість сприйняття Бога.

У докторській дисертації та монографії К. В. Дворецької християнська генеалогія новітньої персоналістично орієнтованої філософії США проявляється при розгляді теорій особистості, створених нею, через призму тих розробок сучасних філософів Західної Європи, в яких простежується рух філософської думки до ствердження потреби якісно нової комунікації, що уможливує самовизначення Я у співвіднесенні з Іншим безпосереднім зверненням до Бога.

Інтерпретуючи новітні версії американського персоналізму у вимірах суб’єктивного становлення, визначених Е. Левінасом (етичному), П. Рікером (нарративному), М. Фуко (дискурсивному) та Ю. Хабермасом (соціально–комунікативному), дослідниця виявляє дві основні тенденції сучасного етапу розвитку філософії особистості у США. Першу з них К. В. Дворецька характеризує як таку, яка ґрунтується на сприйнятті Іншого як частини Я, зводячи особистісну ідентифікацію до множини ідентичностей, що проблематизує критерій визначення особистості. Ціннісні орієнтири плюралістичної особистості, які визначаються сучасними американськими персоналістами, засвідчують, що відхід від ідеї богоподібності призводить до втрати людиною здібності “ідентифікувати себе як особистість” [7, с. 358]. Внаслідок незнання Живого Бога, а знання

тільки “книжного” і втрати реального богоспівкування створюється враження, що “особистість формується лише в соціумі. Однак, залишається неясним, яким способом особистість ідентифікує себе як особистість, якщо вона не тотожна... образу і подоби Божій?” [7, с. 358].

Друга тенденція пов’язується із соціальним виміром відношення “Я – Інший”, що осмислюється як інтерсуб’єктна взаємодія, в якій “індивіди, прагнучи скоординувати свої активності, конструюють відповідний тип життєвих соціальних відносин” [7, с. 362]. Але пріоритет сумісної діяльності, встановлений американськими “соціальними конструктивістами”, розчиняє особистість у безликому соціумі, де “центром ... є не Я, а взаємовідношення в якості реальності” [7, с. 363]. Піддаючись соціальним змінам, персональність уподібнюється “кораблю, що вільно плаває без рульового” [7, с. 365] і тому “не може у принципі тримати курс на становлення особистості” [7, с. 365].

Розглядаючи проект “соціального конструктивізму”, К. В. Дворецька слушно зазначає, що в рамках культури, до формування якої він закликає, “неможливо уявити себе Іншим” [7, с. 368]. Однак навряд чи можна погодитись із визначенням цієї культури як “фундаментально монотеїстичної” [7, с. 368], що пропонується дослідницею.

У цілому висвітлення персоналістичних тенденцій новітньої філософії США, здійснене К. В. Дворецькою, свідчить про невичерпаність ресурсу ідентифікації особистості, накопиченого американським персоналізмом, спонукаючи до подальшого поглибленого вивчення не лише його сучасних модифікацій, але і його класичної версії.

Наукових робіт, присвячених дослідженню тем, пов’язаних із персоналізмом, не так багато, і зовсім мало таких в Україні. Спеціальних наукових праць, присвячених безпосередньо американському персоналізму, в Україні немає зовсім, якщо тільки не брати до уваги згадування про нього у розділах та підрозділах дисертацій, теми яких опосередковано співвіднесені з американським персоналізмом, та статей, що представляють основні результати цих дисертаційних досліджень.

Першою з–поміж українських науковців до проблематики, пов’язаної з американським персоналізмом, звернулася К. С. Рассудіна у своїй кандидатській дисертації та ряді статей. Як видно із заголовку її дисертаційної роботи – “Філософсько–антропологічні засади християнського персоналізму”, (Київ, 2008), авторка не ставить завдання цілеспрямованого дослідження саме американського персоналізму. Вона заявляє, що має намір дати таку дефініцію, “що охоплювала б усі прояви філософії особистості” [12, с. 24]. І в другому підрозділі першого розділу – “Визначення персоналізму” – К. С. Рассудіна неминуче згадує імена ряду американських персоналістів різних поколінь – Е. Ш. Брайтмена, Т. О. Буфорда і Дж. Левелі, окремі їх вагомні праці, без яких уява про християнський персоналізм була б ущербною.

Але в той же час, дотримуючись пропорційного співвідношення щодо об’єму інших тематичних підрозділів, вона здійснює лише короткий екскурс в

історію становлення персоналізму “на теренах Сполучених Штатів Америки” [12, с. 35].

Дослідниця при характеристиці основних рис філософії особистості звертається, насамперед, до її американського варіанту, який визначає як ідеалістичний і протестантський. Виділення саме цих ознак національної версії персоналізму, сформованої в США, безперечно, відображає її генетичний зв'язок з європейською ідеалістичною філософією (І. Кант, Ф. Фіхте, Ф. Шеллінг, Г. Гегель) та конфесійну приналежність американських філософів–персоналістів (Б. П. Боуна, Дж. Ройса, Дж. Х. Хауїсона, Е. Ш. Брайтмена, Р. Т. Флюеллінга, У. Е. Хокінга). Але дисертантка залишає поза увагою класифікацію ідеалістичного персоналізму, запропоновану самими представниками цієї філософської течії, зокрема Т. О. Буфордом, який виділяє три його форми – абсолютистську, панпсихологічну та власне персоналістичну [19].

Ця типологія є методологічно важливою для визначення філософсько–антропологічних засад християнського персоналізму, закладених при формуванні його як власне філософського напрямку у США. З одного боку вона уточнює історичну конкретику становлення ідеалістичної філософії особистості, вказуючи на її глибинний зв'язок із християнським вченням та на історичних попередників персоналізму (Платона, Р. Декарта, І. Канта, Г. Гегеля, Г. Ф. Лейбніца). З іншого боку, такий поділ розкриває шляхи співвіднесення богословських та філософських категорій американського персоналізму. Не враховуючи такої гетерогенності ідеалістичного персоналізму, який склався в США, К. С. Рассудіна розповсюджує на нього в цілому характеристики його окремих різновидів, стверджуючи, що для персоналістів–ідеалістів “характерним є ототожнення людської особистості зі свідомістю, а божественної – зі світом” [12, с. 35]. Зазначимо, що в наведеній цитаті узагальнюється риса, притаманна лише тому типу американської філософії особистості, який Т. О. Буфорд називає власне персоналістичним, відносячи до нього Б. П. Боуна, Е. Ш. Брайтмена, П. А. Берточчі та Л. Лоенкара [19].

У прагненні визначити внесок американських персоналістів у формування філософії особистості К. С. Рассудіна намагається виділити критерії визначення особистісного, обрані ними. Спираючись на інтерпретації творчого доробку Б. П. Боуна, Е. Ш. Брайтмена, та А. К. Кнудсона, здійснені їх послідовниками – Г. Г. Олівером та Т. О. Буфордом, авторка дисертації виділяє такі напрями розробки проблеми особистості в американському персоналізмі, як зв'язок Особи Творця і особою творіння (Е. Ш. Брайтмен), поняття “трансцендентального емпірицизму” (Б. П. Боун), та “особистісної реальності” (А. К. Кнудсон), а також співвіднесеність знання і віри, досвіду і свідомості. Однак, через звернення не до самих філософських першоджерел, а до результату їх узагальненого трактування, у значній мірі обумовлених методологічними позиціями самих інтерпретаторів, дисертантка спрощує персоналістські визначення особистісного як принципу реальності, обмежуючись їх протиставленням теїзму.

Віддаючи належну увагу і прагнучи дати об'єктивну оцінку американському персоналізму у визначених рамках своєї дисертаційної роботи, авторка залишає великий простір для наступних дослідників цього філософського явища на Американському континенті.

Продовжуючи огляд українських історико–філософських досліджень, що торкаються проблематики філософії особистості, сформованої в США, слід згадати кандидатську дисертацію та статті Р. М. Вербової, в яких здійснено спробу ідентифікувати український персоналізм як “інтегральний напрям на тлі американського та європейського персоналістського поля” [3, с. 5]. Назва її дисертації – “Ідеї персоналізму в українській філософії” (Львів, 2013) – свідчить про намір авторки дослідити персоналістичні тенденції української філософської думки.

Однак, відповідно до авторського визначення, метою дисертаційного дослідження є “розгляд та осмислення ідей персоналізму, як в українській, так і в європейській та американській філософії” [3, с. 4]. Тож Р. М. Вербова намагалась визначити варіант персоналізму, започаткований у США наприкінці ХІХ – початку ХХ ст., як той національно–історичний тип філософії особистості, в ході становлення якого вона, власне, й оформилась як самостійний філософський напрям, що набув подальшого розвитку на Європейському континенті, в тому числі і в Україні. Це завдання передбачало безпосереднє звернення до творів засновників американського персоналізму, системний аналітичний огляд наукових праць, присвячених проблемам його генези та типології, виділення дискусійних питань його вивчення, зіставлення класичних персоналістичних підходів до визначення особи, сформованих у США та Європі.

Усвідомлюючи масштаб виділеного аспекту свого дослідження, дисертантка присвячує його висвітленню цілий розділ своєї роботи, названий “Розвиток персоналізму як напрям в американській та європейській філософії”. Однак незважаючи на заявлену повноту охоплення персоналістської течії, створеної в США, дослідниця фактично обмежується твором її основних характеристик, даних відомим польським науковцем, представником сучасного католицького персоналізму Ч. С. Бартніком [16], і переліком найяскравіших постатей американської філософії особистості – основоположника Бостонської школи Б. П. Боуна, його учнів – Е. Ш. Брайтмена, Р. Т. Флюелінга та їх послідовників – А. К. Кнудсона і П. А. Берточчі, а також засновника Каліфорнійської школи Дж. Х. Хауїсона та авторки концепції абсолютистського персоналізму М. В. Калкінс [3, с. 29].

Така дослідницька стратегія призводить до неповної спрощено–схематизованої презентації основних ідей американських філософів–персоналістів, у рамках якої при узагальненні визначень особистісного, запропонованих ними, з поля зору Р. М. Вербової випадає генетичний зв'язок персоналістського розуміння особистості із Божественним Одкровенням про людину як образ і подобу Богу. Авторка дисертації доходить висновку, що “персона” розглядається персоналістами як складна духовна система людини, внутрішній динамічний світ її особистої свідомості” [3, с. 29], фактично виключаючи із сфери американської

персоналістської рефлексії численні звернення філософів до Особи Творця та ствердження персоналістичного характеру відношення людини до Нього.

Крім того, дослідниця сприймає християнські витоки персоналізму крізь призму їх осмислення, здійсненого Ч. С. Бартніком, зорієнтованим на неотомістське вчення про людину, і тому схильна перебільшувати його безпосередній вплив на засновників американської філософії особистості [3, с. 29], який вони самі заперечують [19].

Незважаючи на явну фрагментарність висвітлення проблематики американського персоналізму Р. М. Вербова привернула увагу наукової спільноти України до його невичерпаного потенціалу, розкриття якого є необхідною передумовою обґрунтування персоналістичного характеру суб'єктивності, що стає пріоритетним для сучасної філософської думки.

Таким чином, підводячи попередні підсумки аналізу стану вивченості філософії особистості, сформованої у США, доводиться констатувати, що до цього часу її основоположні концепти активно досліджуються тільки її послідовниками та представниками інших персоналістських течій, впливаючи на їх розвиток, але все ще залишаються мало освоєними сучасною історико-філософською рефлексією. Нечисленність звернень вітчизняних науковців до проблематики американського персоналізму, очевидно, обумовлюється ще й тим, що праці його основоположників до цієї пори не перекладені ні на українську, ні на російську мову. Тож можна сказати, що персоналістська філософія США вже не є terra incognita для вітчизняних дослідників, але треба визнати, що земля ця все ще залишається малоосвоєною. Сам факт цілісності і маловідомості ще раз підтверджує актуальність комплексного історико-філософського дослідження даного філософського явища. Не менш важливими аргументами необхідності звернення до розробок американських філософів-персоналістів у сучасному історико-філософському контексті є їх академічний характер та системність. Адже саме американський персоналізм, а не широко відомий французький, народився в університетському середовищі і тому виявився здатним і до виваженого переосмислення філософської традиції, і до сприйняття інших течій філософії кінця XIX – початку XXI ст. Цими рисами і визначилося становлення американського персоналізму як оригінального філософського напрямку, що знайшов продовження у тенденціях новітньої філософії, на відміну від французького персоналізму, від якого дистанціювались сучасні європейські філософи.

Список використаних джерел

1. Авва Дорофей. Душеполезные поучения и послания / Дорофей Авва. – М.: Лодья, 2003. – 287 с.
2. Абушенко В. Л. Идентичность / В. Л. Абушенко // Энциклопедия постмодернизма [ред. – сост. Грицанов А. А., Можейко М. А.]. – Мн.: Интерпрессервис. Книжный Дом, 2001. – 1040 с.
3. Вербова Р. М. Ідеї персоналізму в українській філософії: дис. ... канд. філос. наук: 09.00.05 / Р. М. Вербова. – Львів, 2013. – 198 с.
4. Воробьева С. В. "Иначе, чем знать" / С. В. Воробьева // Энциклопедия постмодернизма [ред. – сост. Грицанов А. А., Можейко М. А.]. – Мн.: Интерпрессервис. Книжный Дом, 2001. –

1040 с.

5. Гребешев И. В. Метафизика личности: персоналистические традиции в русской философии конца XIX – начала XX вв.: дис. ... д-ра филос. наук: 09.00.05 / И. В. Гребешев. – М., 2010. – 321 с.
6. Грицанов А. А. Идентификации кризис / А. А. Грицанов // Новейший философский словарь. Постмодернизм [ред. – сост. Грицанов А. А.]. – Мн.: Современный литератор, 2007. – 816 с.
7. Дворецкая Е. В. Персоналистические тенденции современной англо-американской философии: дис. ... д-ра филос. наук: 09.00.03. 09.00.05 / Е. В. Дворецкая. – Санкт-Петербург, 2001. – 387 с.
8. Евлампиев И. И. История русской метафизики в XIX–XX веках. Русская философия в поисках Абсолюта / И. И. Евлампиев. – М.: "Алетейя", 2000. – Ч.1. – 414 с.
9. Есипова (Овсянникова) Л. В. Варианты классификации персонализма [Электронный ресурс] / Л. В. Есипова (Овсянникова) // Информационный гуманитарный портал "Знание. Понимание. Умение". – 2008. – №1. – Философия. Политология. – Режим доступа: <http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2008/1/Esipova/>
10. Критика философской апологии религии / Б. А. Лобовик, Н. А. Лисовенко, А. Н. Колодный [отв. ред. Б. А. Лобовик]. – К.: Наукова думка, 1985. – 276 с.
11. Можейко М. А., Майборода Д. В. Другой / М. А. Можейко, Д. В. Майборода // Энциклопедия постмодернизма [ред. – сост. Грицанов А. А., Можейко М. А.]. – Мн.: Интерпрессервис. Книжный Дом, 2001. – 1040 с.
12. Рассудина К. С. Філософсько-антропологічні засади християнського персоналізму: дис. ... канд. філос. наук: 09.00.04 / К. С. Рассудина. – Київ, 2008. – 177 с.
13. Чурсанов С. А. Православный персонализм XX века как методологическая основа богословия и гуманитарных исследований в философии культуры: автореф. дис. ... канд. филос. наук: 09.00.13 / С. А. Чурсанов. – М., 2007. – 20 с.
14. Bartnik Cz. Osoba ludzka / Czeslaw Bartnik. – Lublin, 1992. – 260 s.
15. Bartnik Cz. Personalistyczna teologia historii / Czeslaw Bartnik. – Poznan, 1964. – 520 s.
16. Bartnik Cz. Personalizm / Czeslaw Bartnik. – Lublin: Oficyna Wydawnicza Czas, 1995. – 454 s.
17. Beck U. Was ist Globalisierung? / U. Beck. – Frankfurt: Suhrkamp, 1997. – 260 s.
18. Bowne V. P. Personalism / V. P. Bowne. – Boston, 1908. – 354 p.
19. Buford T. Personalism [Электронный ресурс] / Thomas Buford. – Режим доступа: http://www.american-philosophy.org/events/documents/Buford_Personalism.pdf
20. Buford T. O. Classical American Personalism [Электронный ресурс] / Thomas Buford. – Режим доступа: <http://www.personalism.pl/biannual/number-3/classical-american-personalism/>
21. Gacka B. Z. American Personalism / B. Z. Gacka. – Lublin: Oficyna Wydawnicza Czas, 1995. – 340 p.
22. Gacka B. Z. A Presentation of Personalism [Электронный ресурс] / B. Z. Gacka. – Режим доступа: <http://www.personalism.pl/biannual/number-1/a-presentation-of-personalism/>
23. Knudson A. C. The Philosophy of Personalism / A. C. Knudson. – New York: Abington, 1927. – 434 p.
24. Mounier E. Révolution personaliste et communautaire [Электронный ресурс] / E. Mounier. – Режим доступа: http://www.uqac.quebec.ca/zone30/Classiques_des_sciences_sociales/index.html
25. Patsan V. O. To the Problem of the Genealogy of Personalism / V. O. Patsan // European Science Review. – 2014. – №11–12. – P.80–83.
26. Ricoeur P. Approaching the Human Person / P. Ricoeur // Ethical Perspectives. – 1999. – №1. – Vol.6. – 224 p.
27. Williams Th. D., Bengtsson J. O. Personalism [Электронный ресурс] / Th. D. Williams, J. O. Bengtsson. – Режим доступа: <http://plato.stanford.edu/entries/personalism/>

References

1. Avva Dorofey. Dushpoleznie poucheniya i poslaniya / Dorofey Avva. – M.: Lod'ia, 2003. – 287 s.
2. Abushenko V. L. Identichnost' / V. L. Abushenko // Ensiklopediya postmodernizma [red. – sost. Gritsanov A. A.,

Mozsheyko M. A.]. – Mn.: Interpresservis. Knizshniy Dom, 2001. – 1040 s.

3. Verbova R. M. Ideyi personalizmu v ukrayins'kii filosofiyi: dis. ... kand. filos. nauk: 09.01.05 / R. M. Verbova. – L'viv, 2013. – 198 s.

4. Vorob'eva S. V. "Inache, chem znat'" / S. V. Vorob'eva // Ensiklopediya postmodernizma [red. – sost. Gritsanov A. A., Mozsheyko M. A.]. – Mn.: Interpresservis. Knizshniy Dom, 2001. – 1040 s.

5. Grebeshev I. V. Metafizika lichnosti: personalisticheskie traditsiyi v russkoy filosofiyi contsa XIX – nachala XX vv: diss. ... d–ra filos. nauk: 09.00.05 / I. V. Grebeshev. – M., 2010. – 321 s.

6. Gritsanov A. A. Identifikatsiya crisis // A. A. Gritsanov // Noveyshiyy filosofskiy slovar'. Postmodernizm [red. – sost. Gritsanov A. A.]. – Mn.: Sovremenniy literator, 2007. – 816 s.

7. Dvoretzkaya E. V. Personalisticheskiye tendentsiyi sovremennoy anglo–americanskoy filosofiyi: diss. ... d–ra filos. nauk: 09.00.03, 09.00.05 / E. V. Dvoretzkaya. – Sanct–Peterburg, 2001. – 387 s.

8. Evlampiyev I. I. Istoriya russkoy metafiziki v XIX–XX vekah. Russkaya filosofiya v poiscach Absoluta / I. I. Evlampiyev. – M.: Aleteya, 2000. – Ch.1. – 414 s.

9. Yesipova (Ovsyannikova) L. V. Varianti klasifikatsiyi personalizma [Elektronniy resurs] / L. V. Yesipova (Ovsyannikova) // Informatsionniy gumanitarniy portal "Znaniye. Ponimaniye. Umeniyе". – 2008. – №1. – Filosofiya. Politologiya. – Rezshim dostup: <http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2008/1/Esipova/>

10. Kritika filosofskoy apologii religiyi / B. A. Lobovik, N. A. Lisovenko, A. N. Kplpdnyi [otv. red. B. A. Lobovik]. – Kiev: Naukova dumka, 1985. – 276 s.

11. Mozsheyko M. A., Mayboroda D. V. Drugoy / M. A. Mozsheyko, D. V. Mayboroda // Ensiklopediya postmodernizma [red. – sost. Gritsanov A. A., Mozsheyko M. A.]. – Mn.: Interpresservis. Knizshniy Dom, 2001. – 1040 s.

12. Rassudina K. S. Filosofsko–antropologichni zasady hristianskogo personalizmu. dis. ... kand. filos. nauk: 09.01.04 / K. S. Rassudina. – Kyiv, 2008. – 177 s.

13. Chursanov C. A. Pravoslavniy personalizm XX veka kak metodologicheskaya osnova bogoslov'ia i gumanitarnih issledovaniy v filosofiyi cul'tury: avtoref. dis. ... cand. filos. nauk: 09.00.13 / C. A. Chursanov. – M., 2007. – 20 s.

14. Bartnik Cz. Osoba ludzka / Czeslaw Bartnik. – Lublin, 1992. – 260 s.

15. Bartnik Cz. Personalistyczna teologia historii / Czeslaw Bartnik. – Poznan, 1964. – 520 s.

16. Bartnik Cz. Personalizm / Czeslaw Bartnik. – Lublin: Oficyna Wydawnicza Czas, 1995. – 454 s.

17. Beck U. Was ist Globalisierung? / U. Beck. – Frankfurt: Suhrkamp, 1997. – 260 s.

18. Bowne B. P. Personalism / B. P. Bowne. – Boston, 1908. – 354 p.

19. Buford T. Personalism [Elektronniy resurs] / Thomas Buford. – Rezshim dostup: http://www.american-philosophy.org/events/documents/Buford_Personalism.pdf

20. Buford T. O. Classical American Personalism [Elektronniy resurs] / Thomas Buford. – Rezshim dostup: <http://www.personalism.pl/biannual/number-3/classical-american-personalism/>

21. Gacka B. Z. American Personalism / B. Z. Gacka. – Lublin: Oficyna Wydawnicza Czas, 1995. – 340 p.

22. Gacka B. Z. A Presentation of Personalism [Elektronniy resurs] / B. Z. Gacka. – Rezshim dostup: <http://www.personalism.pl/biannual/number-1/a-presentation-of-personalism/>

23. Knudson A. C. The Philosophy of Personalism / A. C. Knudson. – New York: Abington, 1927. – 434 p.

24. Mounier E. Révolution personnaliste et communautaire [Elektronniy resurs] / E. Mounier. – Rezshim dostup: http://www.uqac.quebec.ca/zone30/Classiques_des_sciences_sociales/index.html

25. Patsan V. O. To the Problem of the Genealogy of Personalism / V. O. Patsan // European Science Review. – 2014. – №11–12. – P.80–83.

26. Ricoeur P. Approaching the Human Person / P. Ricoeur // Ethical Perspectives. – 1999. – №1. – Vol.6. – 224 p.

27. Williams Th. D., Bengtsson J. O. Personalism [Elektronniy resurs] / Th. D. Williams, J. O. Bengtsson. – Rezshim dostup: <http://plato.stanford.edu/entries/personalism/>

Patsan V. O. (bishop Eulogius), Candidate of Theology, Senior Lecturer of the Department of Philosophy, Oles Honchar Dnipropetrovsk National University (Ukraine, Dnipropetrovsk), ave_logos@mail.ru

American personalism in the modern historical–philosophical discourse: the actual problems of study

The article reveals the main forms of the reception of the personalist trend of the philosophical thought of the USA in the recent history of philosophy, analyses ways of historical–philosophical reconstruction used in the modern investigations of the doctrine of American personalism.

On the base of preliminary generalization of typological characteristics and ways of the formation of personalistic philosophy and verification of the dynamics of post–none–classical philosophical reflection it is proved that in the course of its reorientation from the critics of rationalism to the substantiation of communicative ethics the personalist criterion of the human self–definition outstands in its epicenter. On this basis the author confirms the necessity for unclosing the potential for defining identity cumulated by personalism and emphasizes appealing to its version created in the USA as an urgent task of the research. In the course of analyzing the study of American personalist doctrine aimed at verifying the direction of its further investigation in the outlined perspective it is highlighted that both definitions of the genealogy of this national variant of personalism and its classifications differs in their content. These tendencies are connected with the prolonged dominant of the inner vision of genesis and typology of personalistic philosophy in the USA, the influence of the idea of universal personalism on the external point of view formed by Polish Catholic interpreters of this branch and the limited source base of investigating the creative activity of American personalists in the science of our country requiring Ukrainian and Russian translations of their works.

Keywords: Person of Creator, human personality, Christian genealogy of personalistic thought, personalism, American philosophy of person identity, personal relationship.

Пацан В. А. (епископ Евлогий), кандидат богословия, старший преподаватель кафедры философии, Днепропетровский национальный университет им. Олесь Гончара (Украина, Днепропетровск), ave_logos@mail.ru

Американский персонализм в современном историко–философском дискурсе: актуальные проблемы изучения

Рассматриваются основные формы рецепции персоналистского направления философской мысли США в новейшей истории философии; анализируются способы историко–философской реконструкции, использованные в современных исследованиях доктрины американского персонализма.

На основе предварительного обобщения типологических характеристик и путей становления философии личности, а также уточнения динамики постнеклассической философской рефлексии доказывается, что при ее переориентации с критики рационализма на обоснование этики коммуникации в эпицентре личностного самоопределения оказывается его персоналистский критерий. На этих основаниях утверждается необходимость раскрытия потенциала определения идентичности, накопленного персонализмом, и устанавливается первоочередность обращения к его версии, созданной в США, при реализации поставленной задачи. В ходе анализа степени изученности американского персоналистского доктрины, который проводится с целью конкретизации направленности ее дальнейшего исследования в очерченной перспективе, выявляются расхождения и определений генеалогии этого национального варианта персонализма, и его классификаций. Такие тенденции связываются с длительностью доминирования внутреннего видения генезиса и типологии персоналистской философии в США, предопределенностью внешнего взгляда на нее, сформированного ее польскими католическими интерпретаторами, идеей универсалистического персонализма, а также ограниченностью источниковой базы изучения философского творчества американских персоналистов в отечественной науке, все еще не обогащенной русскими и украинскими переводами их работ.

Ключевые слова: Личность Творца, человеческая личность, християнская генеалогия персоналистического мышления, персонализм, американская персоналистская философия, идентичность, персональные отношения.

* * *

УДК 94 + 314.7

Чен Хунцзе
младший научный сотрудник,
Институт РоссииХэйлуцзянской академии
общественных наук (Китай), rus163@163.com

ИСТОРИЯ ПРАВОСЛАВИЯ И НЫНЕШНЯЯ СИТУАЦИЯ В ХАРБИНЕ (КИТАЙ)

Рассмотрены этапы становления православия в Харбине, проанализированы основные факторы, которые способствовали его развитию с начала XX века до нынешних времен, охарактеризованы существующие православные храмы. Православные проживают в основном на северо-востоке страны и в области Синьцзян. Доказано, что хотя православие и не